

2.3.9 Sivistys- ja hyvinvointilautakunta

Yleisenä tavoitteena on tuottaa ja toteuttaa kuntalaisille ajanmukaiset varhaiskasvatus-, esi- ja perusopetuspalvelut, muut sivistyspalvelut sekä hyvinvointipalvelut lähellä asukkaita.

Tavoitteena on kunnan strategian mukaisesti kunnan asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen. Sivistystoimen palvelut tuotetaan tarkoituksenmukaisesti ja taloudellisesti.

Kunnan elinvoimaisuuden sekä asukkaiden aktiivisuuden ja yhteisöllisyyden edistäminen on keskeistä kaikkien sivistystoimen palvelujen järjestämisessä. Hyvinvoinnin edistämisessä on tärkeällä sijalla myös moniammatillinen yhteistyö.

Toimialan suunnitelman yleisperusteet ja kehitysnäkymät 2023–2025

Tällä hetkellä Hartolassa on väestörekisterin mukaan 0 - 6 -vuotiaita lapsia 98, joista varhaiskasvatuksen piirissä 2023 oli 50 lasta + 3 pelkässä esiopetuksessa. Helmikuussa 2024 vastaava luku on 54 + 2 pelkässä esiopetuksessa. Esiopetuksen lapsimäärät vaihtelevat vuosittain. Toimintakaudella 2023-2024 esioppilaita on 14, joista 12 saa täydentävää varhaiskasvatusta. Perusopetuksen 1.–9. luokkien oppilasmäärä laskentapäivänä 20.9.2022 oli 145 oppilasta ja 20.9.2023 133 oppilasta. Suunnitelmakauden 2023-2025 aikana oppilasmäärä hieman nousee (4%).

1.8.2020 voimaan tulleen varhaiskasvatuslain muutoksen jälkeen kaikilla lapsilla on mahdollisuus osallistua varhaiskasvatukseen. Huoltajat päättävät lapsen osallistumisesta. Vaikka lasten määrä varhaiskasvatuksessa vähenee, lasten ja perheiden tuen tarve ja laadulliset vaatimukset ovat lisääntyneet. Varhaiskasvatuksessa on kiinnitettävä erityistä huomiota henkilöstön työhyvinvointiin ja jaksamiseen. Ikääntyviä työntekijöitä kuormittaa myös uudistuksista ja vaatimuksista aiheutuva koulutustarve.

Lähivuosina henkilöstöä siirtyy eläkkeelle ja uusien työntekijöiden rekrytoinnissa on saatavuushaasteiden lisäksi otettava huomioon varhaiskasvatuslaissa määritelty henkilöstön kelpoisuus ja koulutus rakennettaessa kasvattajatiimejä. Varhaiskasvatuslaki on tuonut muutoksia päiväkodin henkilöstön kelpoisuuksiin, tehtävänimikkeisiin ja rakenteeseen. Vuoden 2030 alusta päiväkodissa kasvatus-, opetus- ja hoitotehtävissä toimivasta henkilöstöstä vähintään 2/3 tulee olla varhaiskasvatuksen opettajan tai varhaiskasvatuksen sosionomin kelpoisuus, josta vähintään puolella varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuus. Muilla tulee olla vähintään varhaiskasvatuksen lastenhoitajan kelpoisuus. Tuolloin myös päiväkodin johtajalta edellytetään varhaiskasvatuksen opettajan tai varhaiskasvatuksen sosionomin kelpoisuutta ja kasvatustieteen maisterin tutkintoa. Hartolan varhaiskasvatuksen näkyvyyttä ja houkuttavuutta tuodaan julki mm. Instagramin ja seutuyhteistyön avulla.

Korona-aika on vaikuttanut varhaiskasvatukseen siten, että lapsia on hoidettu tavallista enemmän kotona. Kotihoidon tuen ja kuntalisän määrä on kuitenkin kääntynyt laskuun vuonna 2023. Varhaiskasvatusmaksuja on alennettu viime vuosina ja tuloerojen nousua on yhä vähemmän perheitä, jotka maksavat varhaiskasvatus-palveluista. Varhaiskasvatusmaksujen tuloeroja alennettiin jälleen vuonna 2023 ja sen myötä asiakasmaksu-tuotot ovat pienentyneet. Yhteiskunnassamme ollaan vahvasti menossa kohti maksutonta varhaiskasvatusta. Tuolloin riskinä on lapsen varhaiskasvatuksessa viettämän ajan nousu ja lapsen loma-aikojen väheneminen lapsen etua heikentäen. Asiakasmaksu on myös erittäin tärkeä osoitus yleisestä arvostuksesta varhaiskasvatusta kohtaan.

1.8.2022 voimaan tullut perhevapaaudistus voi tulevaisuudessa vaikuttaa varhaiskasvatuksen järjestämiseen. Vanhempainvapaapäivien määrä kasvaa ja vapaiden käytön joustavuus lisääntyy. Uudistus pyrkii lisäämään työelämän ja vanhempien tasa-arvoa ja huomioi nykyistä paremmin erilaiset perhemuodot. Uudet vanhempainvapaat koskevat pääsääntöisesti lapsia, joiden laskettu syntymäaika on 4.9.2022 tai sen jälkeen. Hallitus esittää perhevapaaudistuksen lakien vahvistamista. Eduskunta on hyväksynyt uudistuksen 8.12.2021. Uudistus antaa ensimmäistä kertaa yhtä suuren vanhempainvapaakiintiön molemmille vanhemmille. Vapaita voi käyttää monessa jaksossa lapsen kaksivuotispäivään asti ja niistä voi luovuttaa osan toiselle vanhemmalle, muulle huoltajalle, omalle tai toisen vanhemman puolisolle.

Valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet v. 2017 on uudistettu vastaamaan 1.8.2022 voimaan tullutta varhaiskasvatuslakia. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma on päivitetty ja otettu käyttöön 1.8.2022. Uudistuneen varhaiskasvatuslain mukaan lapsella tulee olla mahdollisuus tarpeen ilmetessä saada yleistä, tehostettua tai erityistä tukea. Tukitoimet voivat olla pedagogisia, rakenteellisia tai hoidollisia. Tuen järjestämisen lähtökohtana ovat lapsen vahvuudet sekä oppimiseen, kehitykseen ja hyvinvointiin liittyvät tarpeet. Velvoittava laki, yhteinen kieli ja samankaltaiset toimintatavat lisäävät ymmärrystä varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja koulun välillä, ja vahvistavat lapsen saaman tuen toteutumisen tasalaatuisuutta, oikea-aikaisuutta ja jatkuvuutta.

Valtion erityisavustus varhaiskasvatuksen tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin ja laadun kehittämiseen vuosille 2022-2024 on mahdollistanut varhaiskasvatuksen erityisopettajan määräaikaisen palkkaamisen varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuksen erityisopettajan avulla varmistetaan, että lapsille pystytään tarjoamaan riittävä ja laadukas tuki. VEO johtaa kolmiportaisen tuen jalkauttamisen käytäntöön ja tukee työntekijöitä kehittämällä pedagogiikkaa, varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria, pienryhmätoimintamallia, lasten vasujen kirjaamista ja huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä.

Esiopetuksen opetussuunnitelman v. 2016 perusteita on uudistettu ja paikallista esiopetuksen opetussuunnitelmaa on päivitetty niiltä osin kuin perusteita on muutettu. Päivitetty suunnitelma on otettu käyttöön 1.8.2022. Hartolan kunnan esi- ja perusopetuksen opiskeluhuoltosuunnitelma 2023-2025 on hyväksytty sivistys- ja hyvinvointilautakunnassa 15.6.2023.

Toiminnallisen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelun velvoite astui voimaan 1.6.2023. Tasa-arvosuunnitelman prosessi käynnistyi jo helmikuussa 2023. Yhdenvertaisuussuunnitelmalla on siirtymäaika, ja suunnitelman on oltava valmiina 1.6.2025. Veloitteet koskevat varhaiskasvatuslain mukaisesti varhaiskasvatuksen järjestäjien ja yksityisten palveluntuottajien järjestämää varhaiskasvatusta sekä varhaiskasvatuksen yhteydessä järjestettävää esiopetusta. Tasa-arvolain mukaan varhaiskasvatuksessa tulee tehdä toiminnallinen tasa-arvosuunnitelma vuoden tai vähintään kolmen vuoden välein.

Varhaiskasvatuksessa 1.12.2021 käyttöön otetun monipuolisen Daisy-toiminnanohjausjärjestelmän avulla suunnitellaan, ohjataan ja seurataan varhaiskasvatuksen toimintaa. Järjestelmää käyttävät niin huoltajat, työntekijät kuin hallinto. Sähköisessä asiointipalvelussa huoltajat tekevät hakemukset, irtisanomis- ja muutos- ja tulotietoilmoitukset, sekä varaavat lapselleen hoitoajat. Hoitoaikavarausten pohjalta suunnitellaan henkilöstön työvuorot ja lomat. Järjestelmä mahdollistaa myös lasten sähköisten varhaiskasvatussuunnitelmien tekemisen, pedagogisen dokumentoinnin ja viestinnän huoltajille. Järjestelmän kautta voidaan muodostaa varhaiskasvatuksen asiakasmaksuaineisto, seurata lasten läsnäoloa ja päiväkirjamerkintöjä, sekä tehdä erilaisia raportteja ja listauksia. Kaikkia Daisyn ominaisuuksia ei vielä ole otettu käyttöön.

Perusopetuksen opetussuunnitelma 2016 on ollut käytössä 1.8.2019 alkaen kaikilla luokka-asteilla. Opetussuunnitelmassa korostuvat oppilaiden osallisuus, digitalisaation tuomat mahdollisuudet ja laaja-alainen osaaminen. Oppimisen arviointia on uudistettu 1.8.2020 alkaen ja saatu koko

maahan yhtenäisemmät arvioinnin periaatteet koulujen ja opettajien arviointityön tueksi. Opetushallitus on laatinut kriteerit perusopetuksen päättöarviointiin kaikissa oppiaineissa ja nämä on otettu käyttöön 1.8.2021. OPH on jatkanut perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden arviointiosuuksien uudistamista valmistelemalla 6. vuosiluokan lukuvuosiarviointin kriteerit. Uudistetut kriteerit on otettu käyttöön 1.8.2023. Tavoitteena on lisätä arvioinnin yhdenvertaisuutta sekä arvosanojen vertailukelpoisuutta.

Pätevän opetushenkilöstön rekrytointi, koulutus ja työnohjaus on osoittautunut tärkeäksi. Kasvatuksen ja koulutuksen digistrategian toteuttaminen vaatii uusien laitteiden hankintaa vuosittain sekä nykyisen laitekannan ja ohjelmistojen ylläpitämistä ja päivittämistä. Henkilökunnan pitää olla myös koulutettua toteuttamaan opetussuunnitelmassa vaadittuja digitaitoja. Oppiaineiden valinnaisuus on vaatinut opetukseen tuntiresurssia, jotta pienille 10-22 oppilaan ikäluokille voidaan taata riittävän monipuolinen valinnaisainetarjonta. Oppivelvollisuuden laajentaminen 18 ikävuoteen (1.8.2021 alkaen) ja sen tuoma kunnan valvontavastuu sekä tehostettu henkilökohtainen oppilaanohjaus ja oppilashuollon palveluiden vahvistaminen ovat osaltaan vaatineet henkilöstö- ja tuntiresursseja.

Hartolan Yhtenäiskoulussa erityistä tukea tarvitsevat oppilaat ovat opiskelleet pääsääntöisesti inklusion periaatteella oman ikäluokkansa yleisopetuksen ryhmässä kahden laaja-alaisen erityisopettajan ja koulunkäynninohjaajien tuella. Lukuvuonna 2022-2023 erityistä ja tehostettua tukea saavia oppilaita oli 26,2 % ja lv. 2023-2024 27,8% kaikista perusopetuksen oppilaista. Erityisopetus, ohjaus ja opiskeluhoito ovat vaatineet myös taloudellista panostusta henkilöstöresursseihin.

Oppilaiden kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin sekä henkilöstön jaksamiseen ja työhyvinvointiin on kiinnitetty paljon huomiota ja tätä työtä jatketaan myös tulevina vuosina. Kasvamisen ja oppimisen varhainen tuki, koulunuorisotyö, hyvinvointitunnit, tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoittelu sekä työhyvinvoinnin tiimityö ja osallistuva budjetointi ovat olleet tässä tärkeässä roolissa. 1.1.2023 alkaen hyvinvointialueiden uudistuksen myötä opiskeluhoitoon psykologi- ja kuraattoripalvelut ovat siirtyneet hyvinvointialueen hoidettavaksi.

Koulutyössä on panostettu tulevaisuuden uskon luomiseen, koulupoissaolojen vähentämiseen sekä koulumotivaation ja hyvinvoinnin lisäämiseen. Toisaalta sodat ja levottomuudet maailmalla ovat lisänneet uudenlaista huolta huomisesta. Myös yleinen kustannustason nousu, sähkön säästötalkoot, varautumiset sekä kyberturvallisuuden ja ilmastoasioiden uhkakuvat ovat leimanneet vuotta 2023.

SIVISTYSTOIMEN HALLINTO

Sivistystoimen hallinnon tehtävänä on mahdollistaa sivistystoimen palvelujen tuottaminen lähellä asukkaita kustannustehokkaasti. Sivistystoimen hallinto vastaa toiminnan suunnittelusta ja koordinoinnista sekä osallistuu kunnan kokonaisvaltaiseen kehittämiseen yhteistyössä seudullisesti ja muiden toimijoiden kanssa. Sivistys- ja hyvinvointilautakunta on kokoontunut vuoden 2023 aikana yhteensä yhdeksän kertaa. Sivistystoimenjohtajan tehtävät on jaettu toimialueittain rehtorille ja hallintojohtajalle. Rehtori vastaa esi- ja perusopetuksesta sekä varhaiskasvatuksesta. Hallintojohtajan vastuulla on kirjasto, vapaa-aika, liikunta, kulttuuri, vapaa sivistystyö ja nuorisotyö. He molemmat toimivat esittelijöinä sivistys- ja hyvinvointilautakunnassa oman toimialueensa asioista vastaten. Rehtori on osallistunut Päijät-Hämeen seudullisen sivistystoimen ohjausryhmään puheenjohtajana.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet			
Toimivien ja ajanmukaisten varhaiskasvatus-, perusopetus- ja hyvinvointipalvelujen tuottaminen lähipalveluna kustannustehokkaasti.			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toteuma
Vaikuttavuustavoitteet Toimivat ja ajanmukaiset palvelut	Vaikuttavuustavoitteet Toimintasuunnitelmien mukaisten palvelujen tuottaminen	Arviointikyselyt eri toimialoilla	Varhaiskasvatuksen seudullinen arviointi kevät 2023, Perusopetus/ Caf- arviointi kevät 2023 Henkilöstön koulutukset ja esihenkilötyön tukeminen
Tuottavuustavoitteet Taloudelliset rakenteet ja toimintamallit	Tuottavuustavoitteet Taloussuunnitelmien mukaiset palvelut	Osavuositarkastukset/ vertailu talousarvioon	Toteuma vastaa talousarviota

Sivistystoimen hallinto	Toteuma 2021	Alkuperäinen TA 2022	TA 2022 + muutos	Toteuma 2022	Poikkeama
Toimintatuotot					
* Ulkoiset tulot	385	900	900	108	792
* Sisäiset tulot					0
Toimintakulut					
* Ulkoiset menot	-71 632	-83 054	-83 054	-84 058	1 004
* Sisäiset menot	-897	-300	-300	-562	262
Toimintakate	-72 144	-82 454	-82 454	-84 512	2 058
* Poistot					0
* Vyörytykset	-66 624	-66 373	-66 373	-80 845	14 472
* Laskennalliset erät	-226			-768	768
Kokonaiskustannukset	-138 993	-148 827	-148 827	-166 125	17 298

VARHAISKASVATUSPALVELUT

Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, oppimista ja hyvinvointia yhdessä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatusta toteutetaan valtakunnallisten säädösten, Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden ja Hartolan linjausten mukaisesti.

Varhaiskasvatusta on järjestettävä lapselle asumisen ja oleskelun perusteella. Varhaiskasvatuslain mukaan kunnan velvollisuus on järjestää varhaiskasvatuspalvelua siinä laajuudessa ja sellaisin

toimintamuodoin kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Varhaiskasvatuspalvelujen tulee olla lähellä käyttäjiä ja lapsen etu on ensisijainen näkökulma varhaiskasvatuspalveluita järjestettäessä.

Varhaiskasvatusta järjestetään päiväkotit Vantussa ja perhepäiväkotit Onnimannissa. Vuorohoito järjestetään Onnimannissa. Vuorohoitoa on mahdollista saada ainoastaan molempien huoltajien työstä tai opiskelusta johtuen.

Esiopetuksella tarkoitetaan kuusivuotiaalle tarjottavaa maksutonta perusopetuslain määrittelemää ja esiopetuksen opetussuunnitelman mukaista opetusta. Esiopetusta järjestetään päiväkotit Vantussa.

Laadukasta varhaiskasvatusta ei ole ilman riittävää, koulutettua ja hyvinvoivaa henkilöstöä. Valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksesta (753/2018) määrittelee henkilöstön mitoituksen. Varhaiskasvatukseen (540/2018) 1.8.2021 tehdyn muutoksen mukaan henkilömitoituksesta poikkeaminen ei ole mahdollista henkilöstön poissaoloista johtuvista syistä. Mitoituksessa on otettava huomioon myös lasten tuen tarve henkilöstömäärään nähden.

Jokainen lapsi on oikeutettu saamaan oikea-aikaista tukea kehitykseensä ja oppimiseensa inklusiivisesti. Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden tulee toteutua. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tukena toimii monialainen Lasten Kuntoutustyöryhmä LaKu / esiopetuksessa Oppilashuoltoryhmä OHR.

Varhaiskasvatuksen erityisopettajan palveluiden ostaminen Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuselta on lopetettu 6/2022, koska Opetus ja kulttuuriministeriön korona-avustuksella on saatu palkattua varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Hän on toiminut kevään 2022 osa-aikaisena ja 1.8.2022 lähtien kokoaikaisesti. Hän on hoitanut varhaiskasvatuksen erityisopettajan tehtävää myös v. 2023, koska Opetus- ja kulttuuriministeriö on 12.4.2022 myöntänyt 33 760 euroa varhaiskasvatuksen erityisopettajan palkkaamiseen. Hankkeelle haetaan jatkoa helmikuussa 2024.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
<p>Vaikuttavuustavoitteet</p> <p>Varhaiskasvatuslain mukaisten palvelujen tarjoaminen.</p> <p>Lasten tasapainoisen kasvun, kehityksen ja oppimisen turvaaminen sekä lapsiperheiden hyvinvoinnin tukeminen.</p>	<p>Vaikuttavuustavoitteet</p> <p>Monipuolisten palvelujen tuottaminen kysyntää vastaavasti.</p> <p>Lapsen edun mukaiset, laadukkaat varhaiskasvatuspalvelut.</p> <p>Varhaiskasvatuksen laadullinen kehittäminen.</p>	<p>Nopea reagointi perheiden varhaiskasvatuksen tarpeisiin.</p> <p>Varhaiskasvatuksen seudullinen arviointi 2023.</p> <p>Esi- ja perusopetuksen seudullinen arviointi tulossa 2024.</p> <p>Ruokakasvatuksen nykytilan arviointi</p>	<p>Järjestetty perheiden ja lasten tarpeiden mukaisia varhaiskasvatuspalveluita.</p> <p>Varhaiskasvatuslaki ja asetus, sekä paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma ja esiopetussuunnitelma ovat olleet työntekijöiden työn perusta.</p> <p>Yhteistyö huoltajien kanssa, vasu- /oppimissuunnitelmakeskustelut. Laku- / OHR- palaverit 1Xkk, tarvittaessa useammin. Laku-OHR-ryhmä arvioinut tavoitteiden toteutumista.</p>

<p>Motivoitunut ja hyvinvoiva henkilöstö.</p>	<p>Henkilöstön täydennyskoulutus ja työyhteisön kehittäminen.</p> <p>Riittävä henkilöstö ja tarvittaessa ulkopuolisten sijaisten käyttö.</p>	<p>Liikuntakasvatuksen nykytilan arviointi</p> <p>Vopeka ja Jopeka kyselyt (digikasvatus)</p> <p>Valtakunnallisen varhaiskasvatuksen arviointijärjestelmä Valssin käyttöönoton valmistelu. Valssi otettu käyttöön tammikuussa 2024.</p> <p>Henkilöstökyselyt, kehityskeskustelut, työpaikkaselvitykset ja varhainen välittäminen</p>	<p>Laaditaan toiminnallisesti tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa määräaikaan mennessä</p> <p>Kyselyiden tuloksia hyödynnetty palvelujen ja toimintojen suunnittelussa ja kehittämisessä. Lasten sekä huoltajien osallisuutta lisätty toiminnan suunnittelussa, arvioinnissa ja kehittämisessä. Vanhempaintoimikunta kutsuttu säännöllisesti koolle, mutta osallistuminen ollut erittäin vähäistä.</p> <p>Konkreettiset tavoitteet kirjattu ryhmäkohtaisesti ryhmävasuun ja tiimisopimukseen ja niitä on arvioitu säännöllisesti.</p> <p>Lapsiperheitä on ohjattu tarpeen mukaan aktiivisesti Arjen tuen palveluiden piiriin.</p> <p>Kyselyiden, keskustelujen, kartoitusten ja selvitysten pohjalta on tehty kehittämissuunnitelmat ja konkreettiset tavoitteet yhdessä työyhteisön kanssa. Kehittämissuunnitelmien toteutumista arvioitu säännöllisesti. Toiminnalliset täydennyskoulutukset ja työllat ovat vastanneet työntekijöiden tarpeisiin.</p> <p>Hyödynnetty Päijät-Hämeen seudullisten varhaiskasvatuspalveluiden ja Aluehallintoviraston koulutustarjontaa, sekä seudullisiin hankkeisiin liittyviä koulutuksia.</p> <p>Koulutussuunnitelma toteutettu. Työhyvinvointikysely vuosittain. Tyhy-toimintaa on järjestetty ja tiimityötä kehitetty.</p>
<p>Tuottavuustavoitteet</p> <p>Kustannustehokas ja vaikuttava palvelutoiminta.</p>	<p>Tuottavuustavoitteet</p> <p>Joustavat, tarkoituksenmukaiset sekä kehittyvät palvelut ja organisaatio.</p>	<p>Lasten lukumäärä eri toimintamuodoissa</p>	<p>Suhdelukujen mukainen lapsimäärä toteutunut. Henkilökunnan tarkoituksenmukainen käyttö, sijaistaminen. Tiimivastaavat eri</p>

	Sähköisten ohjelmistojen käytön kehittäminen.		varhaiskasvatusyksiköissä sekä tiimityö. Henkilöstön jatkuva kouluttautuminen.
--	---	--	--

<i>Varhaiskasvatus</i>	Toteuma 2021	Alkuperäinen TA 2022	TA 2022 + muutos	Toteuma 2022	Poikkeama
Toimintatuotot					
* Ulkoiset tulot	54 720	36 600	36 600	41 957	-5 357
* Sisäiset tulot					0
Toimintakulut					
* Ulkoiset menot	-704 553	-723 984	-760 984	-683 334	-77 650
* Sisäiset menot	-82 524	-78 203	-78 203	-108 230	30 027
Toimintakate	-732 357	-765 587	-802 587	-749 608	-52 980
* Poistot	-1 062			-12 742	12 742
* Vyörytykset	-53 721	-55 268	-55 268	-76 075	20 807
* Laskennalliset erät	-12 997			-13 979	13 979
Kokonaiskustannukset	-800 137	-820 855	-857 855	-852 404	-5 451

Esiopetus

Esiopetuksella tarkoitetaan kuusivuotiaalle tarjottavaa maksutonta perusopetuslain määrittelemää ja esiopetuksen opetussuunnitelman mukaista opetusta. Esiopetuksen tavoitteena on edistää yhteistyössä vanhempien ja huoltajien kanssa lapsen kehitys- ja oppimisvalmiuksia, sekä vahvistaa lapsen sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa leikin ja myönteisten oppimiskokemusten avulla. Esiopetusta järjestetään päiväkotitilaisuuksissa Vantussa. Esiopetuksen lisäksi lapsi voi osallistua esiopetusta täydentävään varhaiskasvatukseen.

<i>Esiopetus</i>	Toteuma 2021	Alkuperäinen TA 2022	TA 2022 + muutos	Toteuma 2022	Poikkeama
Toimintatuotot					
* Ulkoiset tulot	4 728	7 432	7 432	7 452	-20
* Sisäiset tulot					0
Toimintakulut					
* Ulkoiset menot	-122 489	-161 384	-163 384	-146 700	-16 684
* Sisäiset menot	-42 084	-35 283	-35 283	-40 376	5 093
Toimintakate	-159 845	-189 235	-191 235	-179 624	-11 611
* Poistot					0
* Vyörytykset	-5 020	-4 930	-4 930	-1 616	-3 314
* Laskennalliset erät	-4 512			-4 049	4 049
Kokonaiskustannukset	-169 377	-194 165	-196 165	-185 289	-10 876

Varhaiserityiskasvatus

Jokainen lapsi on oikeutettu saamaan tukea kehitykseensä ja oppimiseensa. Varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatuksen erityisopettajan palveluita tulee olla saatavilla silloin, kun lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa tarvitaan lapsen tuen ja tukitoimenpiteiden arviointia. Erityistä kasvatuksista ja tukea tarvitsevat lapset pyritään sijoittamaan päiväkotikiin Vanttuun, jossa henkilökunta on saanut koulutusta erityiskasvatukseen liittyen ja tottunut työskentelemään tehostettua tai erityistä tukea tarvitsevien lasten kanssa. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tukena toimii monialainen asiantuntijaryhmä Laku (esiopetuksessa OHR).

Varhaiskasvatus	Toteuma 2021	Alkuperäinen TA 2022	TA 2022 + muutos	Toteuma 2022	Poikkeama
Toimintatuotot					
* Ulkoiset tulot	54 720	36 600	36 600	41 957	-5 357
* Sisäiset tulot					0
Toimintakulut					
* Ulkoiset menot	-704 553	-723 984	-760 984	-683 334	-77 650
* Sisäiset menot	-82 524	-78 203	-78 203	-108 230	30 027
Toimintakate	-732 357	-765 587	-802 587	-749 608	-52 980
* Poistot	-1 062			-12 742	12 742
* Vyörytykset	-53 721	-55 268	-55 268	-76 075	20 807
* Laskennalliset erät	-12 997			-13 979	13 979
Kokonaiskustannukset	-800 137	-820 855	-857 855	-852 404	-5 451

Kotihoidon tuki

Kotihoidon tukea myönnetään vanhemmalle tai muulle huoltajalle, jonka alle 3-vuotias lapsi ei ole kunnan järjestämässä varhaiskasvatuksessa (päivähoidossa). Lasta voi hoitaa jompikumpi vanhemmista tai muu hoitaja (esim. sukulainen). 1.8.2017 lähtien Hartolan kunta on myöntänyt hakemuksesta kuntalisää.

Lasten kotihoidon tuen määrät vuosina 2017-2023		
Vuosiluku	Keskimäärin lapsia	Kotihoidon tuen määrä
2017	30	sis. kuntalisä 104 160 €
2017	9	2 943 €
2018	33	sis. kuntalisä 119 340 €
2018	9	18 840 €
2019	28	sis. kuntalisä 104 042 €
2019	9	12 210 €
2020	28	sis. kuntalisä 88 022 €
2020	10	11 220 €
2021	25	sis. kuntalisä 150 332 €
2021	(lapsia/kuntalisä) 24	27 266 €
2022	24	116 106 €
2022	(lapsia/kuntalisä) 11	23 117 €

2023	18	74 160 €
2023	(lapsia/kuntalisä) 3	7 360 €

Kotihoidontukea v. 2023 on saanut keskimäärin 18 lasta/kk ja kotihoidon kuntalisää on saanut keskimäärin 3 lasta/kk.

PERUSOPETUS

Opetustoimen tärkeimpänä strategisena painopisteenä on turvata laadukas esi- ja perusopetus 0–9 luokille ja säilyttää yhtenäiskoulu Hartolan kunnassa. Tämä on merkinnyt vakinaisten, pätevien opettajien määrän säilyttämistä suhteessa pieniin oppilasryhmäkokoihin. Samalla on huolehdittu riittävästä oppiaineiden valinnaisuudesta oppilaille huolimatta ikäluokkien pienemisestä. Valinnaisainetarjontaa (erityisesti kieli- ja katsomusaineet) on pyritty kartoittamaan ja lisäämään kuntien välistä yhteistyötä. Hartola on mukana lv 23-24 Kuntaliiton Verkstoperuskoulu-hankkeessa osana Päijät-Hämeen pilottia.

Suunnitelmakaudella opetustoimen keskeiset tavoitteet ovat kohdentuneet koko kouluyhteisön hyvinvoinnin lisäämiseen. Uuden koulurakennuksen myötä on voitu turvata kaikille sisäilmaltaan puhtaat ja turvalliset opiskelu- ja työtilat. Erityisesti on huomioitu oppilaiden hyvinvointi sekä erityisopetuksen ja ohjauksen tarve. Lukuvuonna 2022–2023 erityistä tukea saavia perusopetuksen oppilaita oli koulussa 8,3 % ja tehostettua tukea saavia oppilaita 17,9 % (yht. 26,2 %). Lukuvuonna 2023-2024 erityistä tukea saa 7,0 % ja tehostettua tukea 20,8% (yht. 27,8%) kaikista oppilaista. Koulun erityisen tai tehostetun tuen oppilaat ovat opiskelleet pääsääntöisesti inklusioperiaatteen mukaisesti ja ikätasoisesti omassa yleisopetuksen ryhmässä. Pienet ryhmäkoot ja riittävät erityisopetuksen resurssit ovat inklusion toteuttamisessa ensiarvoisen tärkeitä. Luokilla 1-5 on vakinainen laaja-alainen erityisopettaja. Luokkien 6-9 laaja-alaisen erityisopettajan virka on määräaikaikaisesti täytetty.

Oppilaan saaminen erityisopetuksen avulla jatko-opintoihin on yksi kustannustehokkaimpia keinoja ehkäistä syrjäytymistä. Koulunkäynninohjaajat ovat merkittävässä roolissa inklusion toteuttamisessa ja oppilaiden hyvinvoinnin tukemisessa. Heidän oppilaillensa antaman ohjauksen, avun ja tuen muotojen kehittäminen sekä koulutukseen panostaminen on tärkeää. OKM:n myöntämän tasa-arvohankkeen 33 100 euron erityisavustuksella lukuvuonna 2022-2023 on palkattu päätoiminen tuntiopettaja ja 1. luokka on jaettu kahdeksi rinnakkaisluokaksi ja 6. luokalle on lisätty jakotunteja. Lukuvuoden 2023-2024 OKM:n tasa-arvohankkeen 28 000 euron avustuksen myötä päätoimisen tuntiopettajan tehtävää on jatkettu ja tämä on mahdollistanut 2. luokan jakotunnit. Tasa-arvohankkeeseen lv 2024-2027 on jälleen käynnissä ja uutta avustusta haetaan nyt resurssiopettajan luokat 1-9 palkkaukseen. Syyslukukaudesta 2023 lähtien yksi ohjaaja on opiskellut erityispedagogiikan aineopinnoissa.

Koulun digi- ja medialaitteiden ajanmukaisuus ja laitteiden tekninen hallinta sekä digitaaliset oppilailla ja henkilöstöllä on jatkuvasti kehittyvä asia. Kasvatuksen ja koulutuksen digistrategia on laadittu palvelemaan tätä tavoitetta. Kunnassa on varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen digityöryhmä, joka seuraa, päivittää ja kehittää varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen digistrategiaa ja tvt-opetussuunnitelmaa sekä tekee yhteistyötä seudullisen digi-kehittämisryhmän kanssa. Lukuvuosina 22-24 esi- ja perusopetus on ollut mukana seudullisessa Innovatiivisten oppimisympäristöjen edistämisen jatkohankkeessa ja omana hankkeena toteuttanut OKM:n myöntämän 24 560 euron erityisavustuksella Digitaaliset taidot- kehittämishanketta osana laajempaa Uudet Lukutaidot -kehittämishanketta.

Strategisena painopisteenä on ollut myös henkilöstön hyvinvointi. Taloudellisia resursseja on kohdennettu työyhteisöön ja työhyvinvoinnin kehittämiseen täydennyskoulutuksen, henkilö- ja

ryhmäkohtaisen hyvinvointivalmennuksen, tiimitoiminnan ja työnohjauksen keinoin. Perusopetuksessa työhyvinvointitiimi on lisännyt osallistavan budjetoinnin 7000 euron budjetilla merkittävästi yhtenäiskoulun työhyvinvointia.

Koronan jälkihoidossa on panostettu tulevaisuuden uskon luomiseen, koulupoissaolojen vähentämiseen sekä koulumotivaation ja hyvinvoinnin lisäämiseen. Kasvatuksen ja opetuksen turvallinen arki vuorovaikutussuh-teineen on lasten ja nuorten hyvinvoinnissa keskeistä. On tärkeää turvata elämänmyönteiset, yhteisöstä voimaa ammentavat rutiinit ja henkilökunnan ja oppilaiden jaksaminen sekä oppilaiden mahdollisuus oppia ja saada riittävästi ohjausta ja tukea. Opetusministeriön 28 000 euron koronahankeavustuksella on voitu palkata osa-aikainen koulunkäynninohjaaja lv. 22-24 tukea tarvitsevien oppilaiden oppimisen turvaamiseksi. Oppilaiden hyvinvointia ja liikunnallisuutta on lisätty myös Liikkuva koulu ja opiskelu – kehittämisavustuksen turvin. Aluehallintovirasto on myöntänyt 4000 euron avustuksen yläkoulun toimintaan vuosille 2022-2023.

Hyvinvointialueen uudistuksen myötä oppilashuollon psykologi- ja kuraattoripalvelut ovat siirtyneet hyvinvointialueen hoidettavaksi 1.1.2023 alkaen. Samalla sivistystoimen alaisuudessa työskennellyt koulu- ja perhekuraattori on siirtynyt varhaisen tuen asiantuntijaksi sivistystoimen hallintoon. Hänen tehtäviinsä kuuluu lasten, nuorten ja lapsiperheiden varhaisen tuen ja avun palvelut koululla ja varhaiskasvatuksessa.

Hyvinvointialueen kuraattori- ja psykologipalvelut ovat vakiintuneet yhtenäiskoulussa v.2023 aikana yhteen päivään viikossa. Kouluterveydenhuollossa työntekijät vaihtuivat useaan otteeseen, mutta syksyn aikana tilanne vakiintui ja kouluterveydenhuoltoa on 2pv/viikko.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet			
Lasten ja nuorten oppimisen, kasvun, hyvinvoinnin ja kehityksen sekä perheiden kasvatustehtävän tukeminen. Kustannustehokkaat ja vaikuttavat toimintaprosessit.			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittarit	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet Lasten ja nuorten tasapainoisen oppimisen, kasvun ja kehityksen edistäminen ja tukeminen	Vaikuttavuustavoitteet Oppimisen rohkaiseva tukeminen Syrjäytymisen ja kiusaamisen ehkäisy Monikulttuurisuuden ja suvaitsevaisuuden edistäminen Lasten ja nuorten osallisuuden edistäminen	KiVa-koulu kysely Laajan terveystarkastuksen avainindikaattorit Kouluterveyskysely Oppilashuollon – mitä kuuluu? -kyselyt ja huoltajakyselyt Oppilaskunnan ja ruokahuollon kyselyt	KiVa Koulu -ohjelmaa toteutettu, kysely maaliskuussa 2023 Versotoiminta Kouluterveyskysely lk 4-5 ja 8-9 Liikkuva Koulu-ohjelma, välkkäritoiminta, hankeavustus yläkoulun liikuntaan Huoltajien tapaamiset/ oppimiskeskustelut Yhteisöllinen ja yksilökohtainen oppilashuolto

<p>Oppilaiden jatko-opintojen ja ammatinvalinnan kannalta tarpeellisten tietojen ja taitojen saavuttaminen</p> <p>Motivoitunut, hyvinvoiva ja työhönsä sitoutunut henkilöstö</p>	<p>Monipuolinen ja laadukas opetus</p> <p>Digitaitojen parantaminen</p> <p>Jatko-opintovalmiuksien turvaaminen, tehostettu ohjaus</p> <p>Työhyvinvoinnin ja osallisuuden parantaminen</p>	<p>Opetustunnit/ oppilas: Iv 2022-23 2,33h/opp Iv 2023-24 2,36h/opp</p> <p>Perusopetuksen Caf-arviointi</p> <p>Digikyselyt</p> <p>Koulupudokkaiden määrä: päättötodistuksen sai 100% oppilaista, kevät 2023</p> <p>Henkilöstökyselyt/ työhyvinvointikyselyt</p> <p>Caf-itsearviointi</p> <p>Tiimien itsearviointit</p> <p>Työterveyskysely</p>	<p>Varhaisen tuen asiantuntijan palkkaus</p> <p>Koulunuorisotyöntekijä 2 pv/vko</p> <p>Iltapäivätoiminta klo 13-16 Oppilaskuntatoiminta, lapsiparlamentti, nuorisovaltuusto</p> <p>Koulun kerhotoimintaa ja Harrastamisen Suomen mallin kerhoja koulupäivän yhteydessä</p> <p>Opetussuunnitelman ja toimintasuunnitelmien toteuttaminen</p> <p>Monipuolinen opetus- ja valinnaisainetarjonta (verkostoperuskouluhanke Iv 23-24)</p> <p>Digistrategian toteuttaminen</p> <p>Tehostettu oppilaanohjaus 8. -9. luokilla</p> <p>Etsivä nuorisotyöntekijä koululla viikoittain</p> <p>Työhyvinvointikysely toteutettu syksyllä 2023</p> <p>Caf-itsearviointi toteutettu kevät 2023</p> <p>Tiimien arvioinnit kevät 2023 Fyysisten ja psyykkisten työolosuhteiden parantaminen: Työterveyskysely toteutettu keväällä</p>
--	---	--	--

		<p>Kehityskeskustelut</p> <p>Koulutukset</p> <p>Työnohjaus</p>	<p>2023: uusi koulurakennus, terveelliset, turvalliset ja viihtyisät tilat</p> <p>Kehityskeskustelut toteutettu tammi-maaliskuussa 2023</p> <p>Työhyvinvointiin panostaminen ja sen monipuolistaminen; osallistuva budjetointi, tyhy-tiimin kokoukset, koulutukset ja yhteisöllinen työ</p> <p>Täydennyskoulutus ja työnohjaus: Täydennyskoulutukseen osallistuminen koulutus-suunnitelman mukaisesti.</p> <p>Työnohjausta henkilöstölle (yksilöohjaus)</p>
<p>Tuottavuustavoitteet</p> <p>Kustannustehokas ja vaikuttava palvelutoiminta</p>	<p>Tuottavuustavoitteet</p> <p>Tehtävien hoitaminen tehokkaasti ja taloudellisesti</p> <p>Opetusryhmien järkevä muodostaminen</p> <p>Kiinteistön järkevä ja monipuolinen käyttö</p>	<p>Kustannukset euroa/oppilas</p> <p>Keskimääräinen ryhmäkoko</p> <p>Tilojen käyttöaste koulupäivän aikana ja muu käyttö</p>	<p>Henkilöstösuunnitelman ja toimintasuunnitelman yhteensovittaminen: opetustunteja vähennetty oppilasmäärän vähetessä</p> <p>Aktiivinen hankehaku</p> <p>Tiloja käytetty joustavasti ja monipuolisesti Luokkatilojen käyttö toteutunut koulupäivän aikana klo 8/9-15. Iltapäivätoiminta laajennusosan luokkatiloissa/ monitoimialussa. Iltakäyttöä/harrasteryhmiä eri luokkatiloissa.</p>

Tunnuslukuja

Perusopetus	TP 2020	TP 2021	TP 2022	TP 2023	TS 2024
Oppilasmäärä 20.9. (ka)	150,5	143	142	141	133
€/oppilas ilman vammaisopetusta	20 074	21 586	22 392		
€/oppilas sisältää vammaisoppilaat	19 980	22 714	42 311	0	0
Ryhmäkoko (ka)	13,3	13,3	12,8	12,8	14,8

Oppilaan hinta on Opetushallituksen rahoitusraportissa määrittelemä hinta Hartolan kunnassa

<i>Perusopetus</i>	Toteuma 2021	Alkuperäinen TA 2022	TA 2022 + muutos	Toteuma 2022	Poikkeama
Toimintatuotot					
* Ulkoiset tulot	71 906	45 664	45 664	77 335	-31 671
* Sisäiset tulot					0
Toimintakulut					
* Ulkoiset menot	-1 666 366	-1 727 898	-1 756 898	-1 778 850	21 952
* Sisäiset menot	-818 296	-591 248	-591 248	-814 706	223 458
Toimintakate	-2 412 756	-2 273 482	-2 302 482	-2 516 221	213 739
* Poistot	-224	-157	-157	-157	0
* Vyörytykset	-171 846	-172 387	-172 387	-224 496	52 109
* Laskennalliset erät	-52 375			-48 124	48 124
Kokonaiskustannukset	-2 637 200	-2 446 026	-2 475 026	-2 788 998	313 972

* sisäiset menot päivittyvät myöhemmin

<i>Sivistystoimen hankkeet</i>	Toteuma 2021	Alkuperäinen TA 2022	TA 2022 + muutos	Toteuma 2022	Poikkeama
Toimintatuotot					
* Ulkoiset tulot	154 240	40 000	40 000	119 706	-79 706
* Sisäiset tulot					0
Toimintakulut					
* Ulkoiset menot	-206 432	-40 999	-40 999	-154 231	113 232

* Sisäiset menot					0
Toimintakate	-52 191	-999	-999	-34 524	33 525
* Poistot					0
* Vyörytykset					0
* Laskennalliset erät	-5 974			-1 801	1 801
Kokonaiskustannukset	-58 165	-999	-999	-36 326	35 327

VAPAA SIVISTYSTYÖ

Perustehtävänä on tuottaa laadukkaita kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalveluita, jotka edistävät asukkaiden kokonaisvaltaista hyvinvointia ja lisäävät yhteisöllisyyttä.

Kulttuuripalvelut

Monipuoliset kulttuuripalvelut vahvistavat yhteenkuuluvuuden tunnetta sekä paikallista identiteettiä. Rikas paikallinen kulttuuri luo edellytyksiä hyvinvoinnin kokemuksellisuudelle, lisäten yhteisöllisyyttä ja kunnan veto-, pito- ja lumovoimaa. Toimintavuoden aikana kulttuuripalvelut toteutti useita tapahtumia sekä omana tuotantonaan että yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa: mm. Museokorttikohde Taidesalonki Talvio 40-vuotisjuhlanäyttely, HartolaJazz, Taiteiden yön etkot Taidesalonki Talviolla, RNO Saapuvat konsertit -konserttipäivä, Hartolan kunnan itsenäisyyspäiväjuhlat ja Hartolan joulukauden avaus. Kesän aikana oli pelattavissa edelleen myös Elina Backmanin Kun kuningas kuolee dekkariin perustuva Mitä tapahtui Laura Malmille? - ulkoilmapakopeli. Hartolan kulttuuripalvelut toimi mahdollistajana useissa vuoden aikana järjestetyissä tilaisuuksissa.

Kulttuuripalveluissa tehdään laajamittaista yhteistyötä Hartolan perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen kanssa esimerkiksi vierailuesityksiä koordinoiden. Osallistuimme myös Päijät-Hämeen kuntien yhteisen Lastenkulttuurikeskus Efektin toimintaan.

Toimintakauden aikana käynnistyi kaksivuotinen opetus- ja kulttuuriministeriön sekä Päijät-Hämeen liiton rahoittama kuntien kulttuuritoiminnan alueellinen kehittämistehtävä, Päijät-Hämeen kulttuuriverkko. Tavoitteena toiminnassa on ollut verkostojen kehittäminen ja kulttuuritoimijoiden osaamisen kehittäminen. Kehittämistehtävän aikana toteutetaan kulttuuritapahtumien sarja, jossa kulttuuri tuodaan lähelle päijäthämäläisiä ja hartolalaisia.

Päijät-Hämeen liiton myönsi tukea TAIKU – Taidetta kuningaskuntaan -hankkeelle (1.9.2023–30.4.2024). Pää tavoitteena on tarjota tasaveroisia ja monipuolisia osallistumismahdollisuuksia kulttuuritoimintaan. Erityistä huomiota hankkeessa kiinnitetään heihin, joilla on hankaluuksia päästä kulttuurin ja taiteen äärelle. Terveysaseman kahviotila vallattiin kulttuurikokeilujen tilaksi ja näin päästiin edistämään sekä saavutettavuutta että olemassa olevien tilojen monikäyttöä. Toimita alkoi suunnitellusti ja hankkeeseen palkattiin yhteisötaitelija.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet

Monipuolisen kulttuuritoiminnan tarjoaminen kaikenikäisille.

Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Monipuolista kulttuuritoimintaa kaikenikäisille	Hyvinvointia lisäävät edellytykset taiteen ja kulttuurin tekemiselle ja kokemiselle Monipuolinen kulttuuri- tarjonta	Kunnan kulttuuritilojen ja ympäristön hyödyntäminen Asiakaspalautteet Yleisömäärät	Monipuolinen kulttuuritarjonta omana tuotantoja ja yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Yhteistyö paikallistoimijoiden sekä seudullisten ja valtakunnallisten yhteistyökumppaneiden kanssa. Toimijoille tarjottiin tukea ja tiloja. Yhdistyksille myönnettiin avustuksia. TAIKU – Taidetta Kuningaskuntaan –hanke käynnistyi loppuvuodesta Päijät-Hämeen Liiton AKKE-rahoituksen tuella.

Liikuntapalvelut

Liikuntapalveluiden tavoitteena on tarjota monipuolisia, erilaiset liikkujat huomioivia, helposti saavutettavissa olevia liikuntamahdollisuuksia ja lisätä liikkujien tietoisuutta omatoimisen liikunnan mahdollisuuksista Hartolassa. Liikunnallista aktiivisuutta tuettiin tarjoten mm. helposti saavutettavia, edullisia liikuntatiloja ja suorituspaikkoja eri toimijoiden ja yksityishenkilöiden käyttöön. liikunta ja liikkuminen kytkeytyvät luontevasti kuntalaisten hyvinvoinnin pitkäjänteiseen kehittämiseen. Aktiivinen yhteistyö järjestöjen ja seurojen kanssa mahdollistaa monipuoliset liikkumisen ja ulkoilun olosuhteet sekä niiden äärelle johtavat palvelut.

Taidesalonki Talvion puutarhassa jatkuivat heinäkuiset puistojoogat. Lapsille ja nuorille järjestettiin heinäkuussa skeittileiri ja suositut uimakoulut. Hartolan hallinnoiman Hartola ja Sysmä liikkeelle - hankkeen välityksellä liikunnanohjaus- ja neuvontapalveluja oli maksuttomasti tarjolla AVI:n tukieissa toimintaa. Liikkuva Päijät-Häme kuntotestitapahtuma tavoitti syksyllä yli sata kuntalaista.

Koska Hartolassa liikunta ja liikkuminen kytkeytyvät luontevasti hyvinvointityön pitkäjänteiseen ja strategiseen kehittämiseen olimme kolmen finalistin joukossa myös Suomen Kuntaliiton järjestämässä Suomen liikkuvin kunta 2023 -kilpailussa, jossa teemana olivat monimuotoiset liikunnan ja liikkumisen olosuhteet. Kilpailun voiton vei Kontiolahti.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet			
Edistetään eri-ikäisten kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä liikunnan avulla tasapuolisesti Kustannustehokkaat ja vaikuttavat toimintaprosessit.			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Edistetään hyvinvointia ja terveyttä liikunnan avulla	Tietoisuus omatoimisista liikuntamahdollisuuksista	Tilastot	Paikallinen ja seudullinen yhteistyö.
Toimintakyvyn ylläpitäminen ja parantaminen liikunnan avulla	Liikuntaan ohjaaminen ja tukeminen liikuntapaikkojen saavutettavuudella ja asiantuntevalla ohjauksella	Osallistujien aktiivisuus Testien tulokset	Liikunnan ohjaus- ja neuvontapalvelut toteutettiin Hartolan hallinnoiman Hartola ja Sysmä liikkeelle –hankkeen kautta AVI:n tuella.
	Terveysliikunnan palveluiden kattavuus yksilölliset tarpeet huomioiden	Osallistujakyselyt	Liikuntalähetteen kehittäminen vaatii edelleen seudullista kehittämistä Päijät-Hämeen alueella. Kirjauksissa ja palveluohjauksessa oli haasteita.
	Riittävät resurssit ja ammattitaitoiset ohjaajat	Liikuntalähteet ja niiden vaikuttavuus	
	Liikuntamahdollisuuksien saavutettavuus ja monipuolisuus		

Nuorisopalvelut

Nuorisopalvelut tarjoavat laadukkaita nuorten yksilölliset tarpeet huomioivia ennaltaehkäisevän nuorisotyön toimintamuotoja. Yleisesti voidaan todeta yhteistyön nuorisotyössä olevan laajaa niin paikallisesti, seudullisesti kuin valtakunnallisestikin.

Nuorten palvelut ovat saatavilla Hartolassa näppärästi saman katon alta Nuortentalo Nurkka29:lta. Nuokun, Nuorten Työpaja Signaalin ja Etsivän Nuorisotyön yhteinen tila mahdollistaa monipuolisten ja tarpeen mukaan myös yksilöllisten palvelujen tarjoamisen 7–29-vuotiaille lapsille ja nuorille.

Nuortentalo Nurkan toiminnassa yhteistyötä tehtiin Etsivän nuorisotyön, Hartolan 4H-yhdistyksen ja Tainionvirran seurakunnan kanssa. Vuoden aikana järjestettiin myös erilaisia retkiä ja tapahtumia.

Nuorisopalveluissa toteutettiin 14–17-vuotiaiden nuorten kesätyöllistämistä. Hartolan kunnan ja Lions Club Hartolan rahoittamilla kesätyöpasseilla työllistyi 25 hartolalaisen nuorta.

Harrastamisen Suomen malli -hanketta toteutettiin koulupäivien yhteydessä Hartolan yhtenäiskoululla AVI:n tuella.

Hartolan nuorisopalvelut hallinnoi Aluehallintoviraston erityisavustusta kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävän nuorisotyön vahvistamiseen ja kehittämiseen. Kaksivuotisessa, 31.12.2024 päättyvässä, hankkeessa tuodaan koulunuorisotyötä Hartolaan ja Sysmään.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet			
Lasten ja nuorten hyvinvointia edistävä toiminta: päihteettömyyttä, suvaitsevaisuutta ja itsenäistymistä vahvistaen. Kustannustehokkaat ja vaikuttavat toimintaprosessit.			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
<p>Lasten ja nuorten hyvinvointia edistävä toiminta ja monipuoliset päihteettömät vapaa-ajanviettomahdollisuudet</p> <p>Nuorten arjen hallinnan ja kasvun tukeminen</p> <p>Nuorten osallisuus ja kuuleminen</p>	<p>Monipuolinen toiminta Nuorisotilalla</p> <p>Nuorisovaltuusto aktiivisena vaikuttajana</p> <p>Nuorten aktiivisuuden tukeminen harrastustakuulla</p> <p>Monialainen työryhmä ja seudullinen yhteistyö</p>	<p>Hyvinvointi-indikaattorit</p> <p>Tilastot</p> <p>Kyselyt</p> <p>Tapahtumien lukumäärä ja kävijämäärät</p> <p>Osallistujien antama palaute</p>	<p>Nuorisovaltuusto osallistui päätöksentekoon ja kunnan toimintojen kehittämiseen mm. eri lautakuntien ja työryhmien kautta.</p> <p>Ohjattua toimintaa järjestettiin 7–29-vuotiaille nuorille omana toimintana ja yhteistyössä naapurikuntien kanssa.</p> <p>Harrastamisen kynnys matalalla maksutonta toimintaa tarjoamalla mm. Harrastamisen Suomen malli ja KunkkuAreenan maksuton käyttö nuorten ohjatussa harrastustoiminnassa.</p> <p>Moniammatillista ja seudullista yhteistyötä tehtiin runsaasti.</p> <p>Hanketoiminta oli monipuolista.</p>
<p>Erytisnuorisotyö</p>	<p>Etsivä nuorisotyö ja nuorten työpajatoiminta tavoittavat alle 29-vuotiaat ilman koulutusta tai työtä olevat ja syrjäytymisvaarassa olevat nuoret</p>	<p>Asiakkaiden määrä</p> <p>Nuorisotyöttömien määrä</p>	<p>Monipuoliset Nuorten työpajan ja Etsivän nuorisotyön palvelut.</p> <p>Etsivän nuorisotyöntekijän keskustelut 9-luokkalaisten kanssa yhdessä koulukuraattorin kanssa.</p>

		<p>Nuorten jatkosijoittuminen pajajakson jälkeen</p>	<p>Välituntitoimintaa Itä-Hämeen opistolla ja Hartolan yhtenäiskoululla.</p> <p>Yhteistyö koulunuorisotyöntekijän, lähialueiden nuorisopalveluiden kanssa.</p> <p>Tutustumiskäynnit jatko-opiskelupaikkoihin ja paikkakuntiin nuorten yksilölliset tarpeet huomioiden.</p> <p>Suunnitelmallinen jatkosijoittuminen nuorten työpajan asiakkaille.</p>
<p>Nuorten toiminnallinen ja suunnitelmallinen aktivointi</p>	<p>Autetaan nuoria sijoittumaan koulutukseen ja työelämään erilaisin tukitoimin itsenäistymistä ja elämänhallintaa tukien</p> <p>Startti -toiminnan valmiuksien ylläpitäminen yhteistyössä Hartolan toimintakeskuksen kanssa.</p>	<p>Nuorten työpaja: Sopimukselliset nuoret, ohjauskäyntimäärät ja toteutuneet valmennuspäivät.</p> <p>Ohjauskäyntimäärät</p> <p>Valmennuspäivät</p> <p>Työvoimaviranomaisen tapaamiset.</p> <p>Sijoittuminen pajajakson jälkeen.</p> <p>Sopimusten keskeytykset.</p> <p>Etsivä: Kontaktit ja asiakasmäärä.</p> <p>Asiakaskyselyt,</p> <p>PAR-tilastot ja</p> <p>SOVARI-kyselyt.</p>	<p>Yksilöllinen ja tavoitteellinen työpajatoiminta nuorille.</p> <p>Opinnollistamisen kautta mahdollisuus osaamistodistusten, opintokokonaisuuksien ja keskeytyneiden peruskoulu- ja lukio-opintojen suorittaminen osana pajajaksoa.</p> <p>Avoin pajatoiminta kokeilussa.</p> <p>Oppilaitosyhteistyö ja moniammatillinen seutuyhteistyö.</p> <p>Aikaisemmin toimineet tukitoimet (päihdetyö, psykiatrinen sairaanhoito ja sosiaalityö) olivat entistä vaikeammin saatavilla.</p> <p>Hankeyhteistyö sekä alueellinen yhteistyö alueen nuorten työpajan kanssa (Heinola).</p>

Nuorten työpaja -hanke

Nuorten työpaja tuottaa valmennuspalveluita 14-29-vuotiaille työttömille ja ilman opiskelupaikkaa jääneille nuorille. Työpajalla kehitetään nuoren elämähallintataitoja ja tuetaan terveellisiin elämäntapoihin. Tavoitteena on syrjäytymisen ehkäiseminen ja arjenhallintataitojen harjoittelu. Työpajalla tehdään erilaisia työtehtäviä ja toteutetaan käytännössä ihmislähtöisesti nuorisolain mukaista aktivoivaa toimintaa.

Nuorten ovat suorittaneet pajajaksojensa aikana tuetusti erilaisia osaamistodistuksia ja saattaneet loppuun peruskoulu- ja lukio-opintojaan yhteistyössä koulutuksen järjestäjien kanssa. Toimintasisältöihin on kuulunut myös nuorten työllistymistä tukevia räätälöityjä opintokokonaisuuksia ja pätevyyskorttikoulutuksia, jotka ovat mahdollistamassa nuoren työllistymistä tai opiskelupaikan löytämistä.

Vuoden 2023 alussa toteutetun soteuudistuksen seurauksena kuntouttavaa työtoimintaa koskevia sopimuksia ei voitu enää tehdä, mutta työpajalle kehitettiin tuossa vaiheessa toimivaksi osoittautunut työpajasopimus. Työpajalla on tarjottu ohjattua ja tuettua pajatoimintaa erilaisilla sopimuksilla (mm. työkokeilu, TET-harjoittelu, perusopetuksen KOHO-jakso) Työpajahanke tukee ja auttaa myös muita kuin sopimussuhteessa olevia hartolalaisia nuoria palveluohjauksena. Osana pajatoimintaa järjestettiin OKM:n rahoittama, kunnalle maksuton Nuotta-valmennusjakso Pikku-Syötteellä yhteistyössä Hartolan ja Sysmän etsivän nuorisotyön kanssa.

Nuorten työpajalla on tarjolla kuntalaisille maksutonta digineuvontaa.

Hartolan Nuorten työpaja -hanke sai AVI:lta avustusta 50 000 € 1.6.2023–31.5.2024 hankekaudelle.

Taulukossa suluissa vuoden tavoitteet toteutuneen luvun jälkeen. Tiedot on koottu AVI:n työpajajärjestelmästä (PAR-järjestelmä).

	2021	2022	2023
Tavoitetut nuoret	33 (35)	34 (30)	24 (30)
Pajalla tehdyt sopimukset	16 (25)	13 (20)	14 (20)
Muut toimenpiteet, palveluohjauksen käynnit (ei asiakkuutta)	17 (15)	6 (10)	10 (10)
Avoin pajatoiminta (kevät 2023)			3

Hartolan etsivä -hanke

Etsivän nuorisotyön pääkohderyhmänä ovat hartolalaiset, alle 29-vuotiaat nuoret, jotka ovat jääneet työelämän ja opintojen ulkopuolelle. Etsivän nuorisotyön tavoitteellinen ja toiminnallinen tuki pitää sisällään yksilö- ja pienryhmätoiminnan ohjausta, päihdekasvatusta ja arjenhallintataitojen vahvistamista. Työn painopiste on ennaltaehkäisevässä toiminnassa, joten yhteistyö on tiivistä esimerkiksi Hartolan yhtenäiskoulun ja alueen toisen asteen oppilaitosten kanssa.

Etsivä nuorisotyöntekijä on mukana Puolustusvoimien Aikalisä-toiminnassa ja toimii Rikosseuraamuslaitoksen valvojana paikkakunnalla alle 29-vuotiaille nuorille. Nuorten mielenterveyteen liittyvät ongelmat toivat lisähaasteita toimintaan. Kuluneen vuoden aikana keskityttiin entistä enemmän yksilölliseen työskentelyyn nuorten kanssa ja toteutettiin useita pienryhmätoimintoja. Koulunuorisotyöntekijän sekä lähikuntien etsivien nuorisotyöntekijöiden kanssa tehtiin tiivistä yhteistyötä.

Hartolan Etsivä -hankkeen avustukset AVI:lta: 1.12.2022–30.11.2023 (30 000€) ja 1.12.2023–30.11.2024 (30 000€).

Kirjasto

Kirjaston lakisääteisenä tehtävänä on tarjota pääsy aineistoihin, tietoon ja kulttuurisisältöihin.

Ylläpitää monipuolista ja uudistuvaa kokoelmaa, edistää lukemista ja kirjallisuutta.

Tarjota tietopalvelua, ohjausta ja tukea tiedon hankintaan ja käyttöön sekä monipuoliseen lukutaitoon.

Tarjota tiloja oppimiseen, harrastamiseen, työskentelyyn ja kansalaistoimintaan, sekä edistää yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua.

Tavoitteet

Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
<p>Vaikutustavoitteet</p> <p>Lakisääteisten kunnan peruspalveluihin kuuluvien kirjastopalvelujen tuottaminen.</p> <p>Omatoimikirjasto takaa laajat aukioloajat ja joustavan asioinnin</p>	<p>Vaikutustavoitteet</p> <p>Kirjaston laajat aukiolotunnit.</p> <p>Digineuvonta, monipuolinen ajantasainen kokoelma. Päivitetty kirjastojärjestelmä ja verkkopalvelut.</p> <p>Ammattitaitoinen henkilökunta</p>	<p>Pelkkä omatoimikirjasto ei voi palvella asiakasta samalla tavalla kun kirjasto, jossa on myös palveluajat.</p> <p>Digineuvonta palveluaikana.</p> <p>Henkilöstöllä kirjastolain täyttävä ammattipätevyys</p>	<p>Oman kirjaston kehittäminen.</p> <p>Osallistuminen seudulliseen kirjastoyhteistyöhön</p> <p>Osallistuminen Lastu-kirjastojen järjestämiin koulutuksiin ja muihin hyödyllisiin koulutuksiin</p>
Tuottavuustavoitteet	Tuottavuustavoitteet		Tavoite

Kattavat kirjastopalvelut kaikenikäisille kuntalaisille.	<p>Palveluaikoina palveleva kirjasto. Omatoimiaikana sujuva asiointi omaan tahtiin.</p> <p>Digineuvonnan hyödyt kuntalaisille.</p> <p>Kokoelmaa hankittaessa/poistettaessa seurataan lainauslukuja ja punnitaan aineiston tarpeellisuutta.</p>	<p>Kirjaston saavutettavuus.</p> <p>Digiapu sekä kaikenikäisten ihmisten lukemisen edistäminen edistävät elinikäistä oppimista.</p>	<p>Kokoelmaa ja kirjaston sujuvampaa käytettävyyttä päivitetään jatkuvasti: järkevät hankinnat ja poistot, joissa huomioidaan myös seudullinen tarve.</p> <p>Osaamisen jatkuva kehittäminen.</p>
--	--	---	--

Tunnusluvut

Kirjastotoimi	TP 2021	TP 2022	TP 2023	TS 2024	TS 2025
Kokonaislainaus	35243	32603	32978	3300	33000
- pääkirjasto	20414	17958	18019	0	
- omatoimikirjasto	14829	14645	14959		
Lainat/asukas	13,3	12,7	13	13	13
Kirjastokäynnit yhteensä	14197	14852	16503	1500	15000
- pääkirjasto ja omatoimikirjasto				0	
Omatoimikirjastoon kirjautumiset	4590	4764	4734		

Omatoimikirjaston kokonaislainaus tarkoittaa sekä palveluaikana, että omatoimiaikaan lainausautomaatilla lainattua aineistoa. Pelkästään omatoimiaikana automaatilla lainattua aineistoa ei pysty selvittämään mistään.

Omatoimikirjastoon voi tulla yhdellä kortilla useampi ihminen.

Aukiolotunnit	TP 2021	TP 2022	TP 2023	TS 2024	TS 2025
Pääkirjaston aukiolotunnit yhteensä	7065	7182	7100	7200	7200
Omatoimikirjaston aukiolotunnit	5700	5792	5712	5800	5800
Henkilöstön koulutus yhteensä	4 pv	-	1 pv	5 pv	5 pv

Seudullinen kirjastoyhteistyö

Hartolan kunta on mukana seudullisessa yhteistyössä (Asikkala, Hartola, Heinola, Hollolla, Kärkölä, Lahti, Orimattila, Padasjoki ja Sysmä). Päijät-Hämeen kirjastojen kokoelmat tarjoavat LASTU-alueen yhteiskäyttöön aineistoa (lähinnä kirjoja ja DVD-elokuvia), joka on kirjastojen yhteisen verkkokirjaston- tai kirjaston asiakaspalvelun kautta varattavissa.

Lastu-kirjastojen yhteinen tietokanta löytyy osoitteesta: <https://lastu.finna.fi/>, siellä voi varata aineistoa, uusia lainoja, maksaa kirjastomaksuja, sekä käyttää e-aineistoja.

Vapaa sivistystyö (kansalaisopisto ja musiikkikoulu)

Vapaan sivistystyön palvelut ostetaan Itä-Hämeen Opistolta. Itä-Hämeen Opiston kansalaisopisto tarjoaa nuorille ja aikuisille mahdollisuuden kehittävään opiskeluun ja harrastamiseen. Itä-Hämeen Opiston musiikkikoulu tarjoaa taiteen perusopetuksen mukaista musiikin perusopetusta. Itä-Hämeen Opiston musiikkikoulussa on mahdollista suorittaa musiikin perusopetuksen yleinen oppimäärä. Vapaan sivistystyön opetus järjestetään Itä-Hämeen opiston omien tilojen lisäksi kunnan eri kiinteistöissä.

Vuonna 2023 musiikkikoulussa (Hartolan osastossa) oppilaita oli 15, ja tunteja 503.

Kansalaisopiston puolella tunteja toteutui 2135 h, ja netto-opiskelijoita oli 343.

Asiakaspalvelujen osto	TP 2020	TA 2021	TP 2021	TP 2022	TP 2023
Kansalaisopisto euroa	32938	26000	31727	15622	54996
Musiikkikoulu euroa	33628	22000	27686	21925	20372

<i>Vapaa sivistystyö</i>	Toteuma 2021	Alkuperäinen TA 2022	TA 2022 + muutos	Toteuma 2022	Poikkeama
Toimintatuotot					
* Ulkoiset tulot	110 950	120 985	120 985	222 403	-101 418
* Sisäiset tulot	223			0	0
Toimintakulut					
* Ulkoiset menot	-500 166	-584 180	-584 180	-552 523	-31 657
* Sisäiset menot	-214 964	-188 400	-188 400	-225 251	36 851
Toimintakate	-603 956	-651 595	-651 595	-555 371	-96 224
* Poistot					0
* Vyörytykset	-42 152	-40 150	-40 150	-54 937	14 787
* Laskennalliset erät	-17 883			-25 732	25 732
Kokonaiskustannukset	-663 991	-691 745	-691 745	-636 040	-55 705

<i>Sivistys- ja hyvinvointilautakunta</i>	Toteuma 2021	Alkuperäinen TA 2022	TA 2022 + muutos	Toteuma 2022	Poikkeama
Toimintatuotot					
* Ulkoiset tulot	396 930	251 581	251 581	468 962	-217 381
* Sisäiset tulot	223			0	0
Toimintakulut					

* Ulkoiset menot	-3 271 637	-3 321 499	-3 389 499	-3 399 696	10 197
* Sisäiset menot	-1 158 765	-893 434	-893 434	-1 189 126	295 692
Toimintakate	-4 033 250	-3 963 352	-4 031 352	-4 119 861	88 509
* Poistot	-1 286	-157	-157	-12 899	12 742
* Vyörytykset	-339 362	-339 108	-339 108	-437 970	98 862
* Laskennalliset erät	-93 966			-94 453	94 453
Kokonaiskustannukset	-4 467 863	-4 302 617	-4 370 617	-4 665 182	294 565